

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 4.6.2002
COM(2002) 283 definitief

VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD
OVER HET GEBRUIK VAN INTERNET BIJ DE ONTWIKKELING VAN
SAMENWERKINGSVERBANDEN TUSSEN INSTELLINGEN VOOR
VOORTGEZET ONDERWIJS IN EUROPA

VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD

**OVER HET GEBRUIK VAN INTERNET BIJ DE ONTWIKKELING VAN
SAMENWERKINGSVERBANDEN TUSSEN INSTELLINGEN VOOR
VOORTGEZET ONDERWIJS IN EUROPA**

Inleiding

De Europese Raad heeft de Commissie op zijn bijeenkomst van 15 en 16 maart 2002 te Barcelona verzocht « *een haalbaarheidsstudie op te zetten om na te gaan hoe middelbare scholen geholpen kunnen worden om een internetsamenwerkingsverband met een partnerschool elders in Europa tot stand te brengen of te versterken, en hierover aan de Europese Raad van Sevilla in juni verslag uit te brengen* ».

In dit verslag worden de modaliteiten voor de verwezenlijking van dit plan voor internet-samenwerkingsverbanden uiteengezet. Het plan maakt deel uit van het proces dat op 23 en 24 maart 2000 op de bijeenkomst van de Europese Raad overeengekomen is om de uitdagingen van de "new economy" op te pakken en van de Europese Unie de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te maken.

De Commissie hecht veel belang aan dit plan, aangezien er belangrijke stimulansen van uitgaan voor een verdere intensivering van de reeds bestaande samenwerking tussen onderwijsinstellingen. De Commissie is van mening dat alle instellingen voor voortgezet onderwijs in Europa vóór ultimo 2006 in staat zouden moeten zijn om samenwerkingsverbanden aan te gaan en gezamenlijk via internet onderwijsprojecten op te zetten.

In dit verslag wordt onder internet-samenwerkingsverbanden het gebruik van multimedia en communicatie-instrumenten (elektronische post, videoconferenties, gezamenlijk opgezette websites) voor de totstandbrenging of verdere uitbouw van banden en samenwerking tussen onderwijsinstellingen verstaan. Dit soort verbanden vergt een algemeen raamwerk voor onderwijssamenwerking. In dit algemene raamwerk moet uiteraard plaats worden ingeruimd voor alles wat voor een goed functionerend samenwerkingsverband noodzakelijk is, zoals met name periodiek te organiseren bijeenkomsten en uitwisselingen, gezamenlijke uitgewerkte projecten en leermiddelen, en regelmatige contacten met het oog op een verdere verbetering van de uit te voeren projecten.

Van traditionele samenwerkingsverbanden naar internet-samenwerkingsverbanden

De door de Europese Raad genoemde samenwerkingsverbanden op onderwijsgebied kunnen verscheidene vormen aannemen. Het kan om contacten van leerlingen, leerkrachten, klassen of scholen onderling gaan. De samenwerkingsverbanden kunnen enkel en alleen op de uitwisseling van informatie of documentatie of op de uitwerking van projecten gericht zijn waarbij ontdekkingen worden gedaan of onderzoek verricht wordt, maar het kan ook om verder ontwikkelde vormen van samenwerkingsverbanden gaan die ingebed zijn in een ruimere onderwijsopzet.

Met behulp van internet en informatie- en communicatie technologie (ICT) – die een snelle uitwisseling en onmiddellijke communicatie mogelijk maken, toegang verschaffen tot informatiebronnen (op het gebied van onderwijs, cultuur, media, overheid, enz.) en instrumenten voor online-vertalingen bieden – kunnen nieuwe vormen en functies van de samenwerkingsverbanden worden ontwikkeld en kunnen de samenwerkingsverbanden, door een betere verankering in de onderwijsmethoden en de inhoud van het onderwijs, in heel Europa op grotere schaal ingang vinden. Internet-samenwerkingsverbanden bieden nieuwe mogelijkheden voor banden en uitwisselingen tussen jonge Europeanen, leerkrachten en onderwijsinstellingen. Met dergelijke samenwerkingsverbanden kan méér begrip voor elkaar worden gekweekt, de actieve inbreng en het eigen initiatief van de leerlingen worden gestimuleerd, de Europese dimensie in het onderwijs worden versterkt, en kunnen de sociale en culturele banden tot stand gebracht worden die voor de op een netwerkstructuur en uitstralingseffecten te baseren Europese ruimte van de kennis noodzakelijk zijn. Internet-samenwerkingsverbanden bieden perspectieven voor verdere verbeteringen, aangezien ze op duizenden partnerships tussen onderwijsinstellingen voortbouwen, waarbij zo'n twee miljoen leerlingen betrokken zijn, en ze inhaken op honderden ICT-projecten in het onderwijs die met name dankzij het Socrates-programma en het Leonardo da Vinci-programma gerealiseerd konden worden. Met de voorzieningen die op dit moment dankzij de inspanningen van de lidstaten en het actieplan *e-Europe* voorhanden zijn, kunnen nieuwe impulsen aan de samenwerking in Europa worden gegeven.

Tegen deze achtergrond passen internet-samenwerkingsverbanden in het mobiliserende streven om iedere jonge Europeaan - in zijn of haar tijd op de middelbare school - de mogelijkheid te geven om, met instemming van de leerkrachten, aan een onderwijsproject van zijn of haar keuze met een of verscheidene leerlingen of leerkrachten van onderwijsinstellingen in een ander land of verschillende andere landen deel te nemen. Dit houdt in dat onderwijsinstellingen over de noodzakelijke voorzieningen, opleidingsmogelijkheden en ondersteunende structuren zullen moeten beschikken, zodat ze geleidelijk aan en met behulp van internet in een multimediale, meertalige en multiculturele omgeving gestructureerd banden op onderwijsgebied zullen kunnen aangaan.

In het kader van de op te zetten Europese ruimte van de kennis heeft de Europese Raad na zijn bijeenkomst in 2000 te Lissabon een aantal uitgangspunten en hoofdlijnen voor werkzaamheden goedgekeurd (in 2001 te Stockholm en in 2002 te Barcelona), die de relevantie van het plan voor internet-samenwerkingsverbanden in heel de Europese Unie duidelijk maken en de verwezenlijking ervan bevorderen.

- Opzet van **partnerships voor de verwerving van vaardigheden (in 2000 te Lissabon)** tussen onderwijsinstellingen, scholingscentra, ondernemingen of andere onderwijs- en leercentra: Internet-samenwerkingsverbanden zijn actieve partnerships tussen onderwijsinstellingen die de mogelijkheid bieden om ook andere kennisactoren (media,

culturele instellingen, ondernemingen, jongerenorganisaties, enz.) bij de realisatie van de gezamenlijk door de partnerinstellingen uit te voeren projecten te betrekken.

- **Bevordering van de mobiliteit (in 2001 te Stockholm):** Internet-samenwerkingsverbanden dragen bij tot méér onderlinge kennis, uitwisseling en een veeltalige dialoog tussen instellingen, leerkrachten en leerlingen. Ze bevorderen zo de kennis die men van de ander heeft en zijn goed voor het teamwork. Internet-samenwerkingsverbanden kunnen dan ook als een voorbereiding voor of een aanvulling op fysieke mobiliteit worden beschouwd.
- **Verbetering van basisvaardigheden**, en met name van het vreemdetalenonderwijs, **en ontwikkeling van een digitale cultuur (in 2002 te Barcelona):** Bij de internet-samenwerkingsverbanden wordt concreet met internet en nieuwe informatietechnologie gewerkt. In dat opzicht vormen de internet-samenwerkingsverbanden een actieve onderwijsmethode die de leerlingen vertrouwd maakt met informatica-instrumenten die ze gedurende heel het leven voor de verwerving van vaardigheden nodig zullen hebben.
- **Bevordering van de Europese dimensie in het onderwijs** en verankering van die Europese dimensie in de basisvaardigheden van leerlingen vóór 2004 **(in 2002 te Barcelona):** Door internet-samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen in verschillende lidstaten is samenwerking bij onderwijsprojecten mogelijk. Internet-samenwerkingsverbanden geven dan ook een concrete invulling aan de genoemde doelstelling.

Verwezenlijking van het plan voor internet-samenwerkingsverbanden

Gezien de verplichtingen die de Unie en de lidstaten op zich genomen hebben, acht de Commissie het mogelijk en wenselijk dat alle instellingen voor voortgezet onderwijs in de lidstaten van de Europese Unie - het gaat om zo'n 150.000 instellingen - vóór eind 2006 een overeenkomst voor een internet-samenwerkingsverband met één instelling of meerdere instellingen voor voortgezet onderwijs in een andere lidstaat of in verscheidene lidstaten afsluiten. De Commissie is van mening dat hiervoor de volgende modaliteiten van belang zijn.

In het leven te roepen voorzieningen, uitrusting van de instellingen voor voortgezet onderwijs en het functioneren van de samenwerkingsverbanden

De Unie en de lidstaten van de Unie zijn op dit punt specifieke verplichtingen aangegaan¹. De Europese Unie heeft er met nadruk op gewezen dat er snel voorzieningen voor de verwezenlijking van de genoemde doelstellingen in het leven moeten worden geroepen. In dit licht heeft de Europese Raad de lidstaten op zijn bijeenkomst te Lissabon verzocht om ervoor te zorgen dat:

- alle onderwijsinstellingen in de Unie vóór eind 2001 over een internet-toegang en multimedia beschikken,
- er vóór eind 2002 voldoende leerkrachten zijn die zelf gebruik kunnen maken van internet en multimedia.

De Europese Raad heeft de lidstaten op zijn bijeenkomst te Barcelona verzocht om er vóór eind 2003 voor te zorgen dat er op één multimediacomputer met internettoegang vijftien leerlingen komen.

Tegen deze achtergrond zijn, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, in de mededeling van 24 mei 2000 en het actieplan van 28 maart 2001 getiteld « e-Learning - Het onderwijs van morgen uitdenken » een aantal aanvullende doelstellingen en werkzaamheden geformuleerd. Het gaat hierbij met name om ondersteunende diensten en leermiddelen die op internet ter beschikking moeten worden gesteld, om platforms voor online-leren voor leerkrachten, leerlingen en ouders, om een analyse en een denkproces over de mogelijkheden die dergelijke platforms voor onderwijsdoelstellingen bieden, en om te propageren "best practices".

Gezien het karakter van de internet-samenwerkingsverbanden zullen de exploitatiekosten van een internet-samenwerkingsverband naar schatting tussen de 1.500 en 10.000 euro per jaar bedragen, al naar gelang de kosten die gemaakt moeten worden in verband met bezoeken, scholing, extra aan te schaffen computerapparatuur en de kosten die aan het internetgebruik verbonden zijn. De kosten zullen – gezien de buitengewoon grote verschillen tussen de landen of zelfs binnen een en hetzelfde land – sterk tussen de onderwijsinstellingen schommelen en afhankelijk zijn van de onderwijsdoelstellingen die door het samenwerkingsverband worden nagestreefd. De kosten zullen moeten worden opgebracht door de bevoegde autoriteiten van de lidstaten.

¹ Op 23 en 24 maart 2000 op de bijeenkomst van de Europese Raad te Lissabon.

Afhankelijk van het gewicht dat aan die verschillende parameters moet worden gegeven en al naar gelang de aanwezige voorwaarden voor samenwerking ter plaatse (snelle internettoegang voor de leerlingen, breedbandtoegang voor videoconferenties, partnerships met lokale overheidsinstanties en/of leveranciers van materiaal, diensten of apparatuur), zullen de kosten zeer uiteenlopend zijn.

Scholing van leerkrachten en degenen die leerkrachten opleiden

Het is van essentieel belang dat er een goed gestructureerd raamwerk voor uitwisseling en ondersteuning, en met name voor onderwijsondersteuning, beschikbaar is en er opleidingen ‘coöperatief’ internetgebruik worden ontwikkeld. Indien er niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, zal het bij de internetcontacten tussen de leerlingen vaak bij oppervlakkige verhalen blijven. Internet is een instrument en géén doel op zichzelf.

In het algemeen worden dergelijke raamwerken en opleidingsmogelijkheden op regionaal of nationaal niveau tot stand gebracht, hoewel er ook op Europees niveau modellen zouden kunnen worden aangedragen, zoals uit het initiatief « Europees Schoolnet » blijkt, waaraan door vierentwintig ministeries van onderwijs wordt deelgenomen. Aangezien internet-samenwerkingsverbanden op mobiliteit gericht zijn, is het van het allergrootste belang dat dit soort opleidingen worden uitgewerkt. Het gaat er daarbij niet om dat mensen vertrouwd worden gemaakt met informatie- en communicatietechnologie als zodanig, maar dat die technologie met succes verankerd wordt in de zeer uiteenlopende manieren van werken binnen het onderwijs.

In dit verband zal met een aantal punten rekening moeten worden gehouden, zoals de noodzaak om met een projectaanpak met een veeltalige en multiculturele dimensie te werken; de geschiktheid van multimedia voor onderwijsprojecten, de belangrijke rol van de leerkrachten bij deze nieuwe onderwijsvorm en de vervlechting van de nieuwe samenwerkingsverbanden met reeds bestaande projecten van de instellingen.

Om ervoor te zorgen dat de toekomstige samenwerkingsverbanden ook met succes bekroond worden, is het van zeer groot belang dat de bij de bevoegde autoriteiten werkzame onderwijsactoren betrokken worden bij de verschillende categorieën werkzaamheden, zoals:

- het adviseren en opleiden van de onderwijsinstellingen in verband met de praktische kant van de samenwerkingsverbanden;
- het realiseren van opleidingen ‘coöperatief’ internetgebruik voor leerkrachten (met het oog op de samenwerking tussen leerkrachten en leerlingen), waarbij rekening te houden is met nationale bijzonderheden, ongelijke toegangsmogelijkheden en de zeer uiteenlopende mate waarin van internet gebruik wordt gemaakt;
- het realiseren van opleidingen voor de directies van onderwijsinstellingen die dergelijke projecten in de eigen onderwijsinstelling zullen moeten opzetten en integreren.

Deze scholingsinspanningen zullen geleverd moeten worden door de klassieke lerarenopleidingen (universiteiten, specifieke instellingen). Verder moet er ook worden ingehaakt op nationale of regionale voorzieningen, die in het leven geroepen zijn om de onderwijsinstellingen de helpende hand te bieden bij hun ICT-strategie voor onderwijsdoeleinden.

Begeleiding in de vorm van diensten en inhoudelijke ondersteuning

Om de internet-samenwerkingsverbanden tot ontwikkeling te brengen, te ondersteunen en een meerwaarde te geven, zullen er in de lidstaten specifieke diensten of structuren in het leven moeten worden geroepen. Deze structuren zouden bijvoorbeeld:

- modellen voor samenwerkingsverbanden aan de onderwijsinstellingen kunnen voorleggen;
- het zoeken naar partners binnen de Europese Unie en daarbuiten (in het kader van het intercultureel overleg) gemakkelijker kunnen maken;
- op Europees niveau een internet-platform tot stand kunnen brengen, waarmee ten behoeve van de directies van de instellingen, de leerkrachten, de ouders, enz. adviezen en assistentie kan worden verleend, gemakkelijker toegang kan worden verkregen tot informatiebronnen (culturele instellingen, media, overheidsvoorlichting, enz.) en diensten die online hulp bij vertalingen bieden;
- voor de follow-up, het voortbestaan van de meest geslaagde projecten kunnen zorgen en de uitwisseling van "good practices" kunnen intensiveren.

Op Europees niveau is met een dergelijke vorm van assistentieverlening reeds ervaring opgedaan. In het kader van « myEUROPE » en « eSchola » is, bijvoorbeeld, een reeks modules voor gezamenlijk werk met leermiddelen en de uitwisseling van informatie tussen scholen ontwikkeld.

Een groot aantal mogelijke thema's

Hoewel het aan de bevoegde autoriteiten van de lidstaten - plaatselijke autoriteiten, onderwijsinstellingen en leerkrachten - is om het thema voor het samenwerkingsverband te kiezen, is het wellicht nuttig om er nog eens op te wijzen dat de samenwerkingsverbanden van oudsher op thema's gericht zijn, die ook in het Socrates-programma centraal staan en met name goed aansluiten op de doelstellingen die in het kader van het te Lissabon overeengekomen proces te realiseren zijn. Een aantal voorbeelden:

- Het leren van vreemde talen: bij de contacten in het kader van het samenwerkingsverband wordt de taal van de partner geleerd en geleidelijk aan ook beheerst. Dit leren vindt plaats in gezamenlijk uitgewerkte en gezamenlijk uit te voeren onderwijsprojecten, projecten waarbij ontdekkingen worden gedaan of projecten waarin onderzoek verricht wordt.
- Dialoog tussen de culturen: Een van de oogmerken van dit soort samenwerkingsverbanden is om de dialoog tussen de verscheidene gemeenschappen binnen de Europese Unie te intensiveren en om met name tot uitgangspunten voor vergelijkende onderzoeken te komen. Daarnaast zullen projecten tussen leerlingen in de Europese Unie en leerlingen in Midden- en Oost-Europa op grotere schaal ingang kunnen vinden en zal ook een voortzetting mogelijk worden in derde landen en - overeenkomstig de conclusies van de Euromed-ministerconferentie in april 2002 te Valencia - vooral in de landen rond de Middellandse Zee.
- Europees burgerschap: Hierbij gaat het vooral om maatschappelijke en politieke vorming en om de geleidelijke verankering van een Europese dimensie in het onderwijs van de verschillende landen.

- Multidisciplinaire of vakoverschrijdende benaderingen: In het veld speelt bij tal van uitwisselingen tussen leerlingen een «vakoverschrijdende» dimensie mee. Te denken is aan milieu-educatie, intercultureel onderwijs, en culturele uitwisselingen over vraagstukken als vrede, tolerantie en begrip voor anderen.

Initiatieven ter stimulering en demonstratie van internet-samenwerkingsverbanden op Europees niveau

Om de internet-samenwerkingsverbanden zichtbaar te maken en onderwijskringen en daarnaast ook het grote publiek bewust te maken van het belang van dergelijke verbanden voor de maatschappij en Europa moeten er op Europees niveau initiatieven ter stimulering en demonstratie van internet-samenwerkingsverbanden ten uitvoer te worden gebracht.

De Commissie werkt al enkele jaren met dergelijke initiatieven, die een groot succes zijn:

Netd@ys is een initiatief dat ieder jaar gedurende één week tienduizenden scholen in de hele Europese Unie rond een aantal concrete projecten (opzet van websites, multimedia-producties, videoconferenties en online-discussies, ontdekkingsstochten, enz.) bij elkaar brengt. De projecten zijn gericht op de bevordering van het gebruik van internet en nieuwe technologie voor onderwijsdoeleinden en op samenwerking en uitwisseling tussen Europese scholen. Ze monden vaak uit in samenwerkingsverbanden en blijvende contacten tussen de partnerscholen.

eSchola, een week voor e-Learning, is een initiatief dat van start is gegaan in het kader van het actieplan e-Learning, dat in april 2001 door de Commissie goedgekeurd is. Doel is de leerkrachten attent te maken op goede manieren van werken die door scholen in Europa met behulp van nieuwe technologie ontwikkeld zijn. Bij de eerste keer dat dit initiatief ten uitvoer is gebracht, hebben duizenden scholen aan de week meegedaan. In 2002 is dat aantal nog verdubbeld en kunnen, met het oog op de dialoog tussen de culturen, ook scholen in de landen rond de Middellandse Zee aan de eSchola-week meedoen.

Deze activiteiten lopen vooruit op de initiatieven ter stimulering en demonstratie van internet-samenwerkingsverbanden die opgestart zullen kunnen worden als de internet-samenwerkingsverbanden in de hele Europese Unie ingang vinden.

CONCLUSIES VAN OPERATIONELE AARD

In het licht van de voorafgaande overwegingen staat de Europese Commissie positief tegenover het verzoek dat op de bijeenkomst van de Europese Raad te Barcelona geformuleerd is. De Europese Commissie bevestigt opnieuw dat ze veel belang hecht aan en zich zal inzetten voor de ambitieuze doelstelling om alle instellingen voor voortgezet onderwijs nog vóór ultimo 2006 de mogelijkheid te geven om via internet samenwerkingsverbanden voor gemeenschappelijke onderwijsprojecten aan te gaan. Deze doelstelling sluit aan op de perspectieven van de onderwijs- en onderzoeksprogramma's en op het actieplan *e-Europe* en het actieplan *e-Learning*.

De Europese Commissie is van mening dat dit plan volledig in de pas loopt met de in Lissabon geformuleerde en in Stockholm en Barcelona uitgewerkte strategie om het gebruik van nieuwe technologie, en met name van internet, te intensiveren en te verbeteren en zo een digitale cultuur tot ontwikkeling te brengen en de verwezenlijking van toekomstige onderwijsdoelstellingen mogelijk te maken. Door dit initiatief zullen jongeren er, bijvoorbeeld, toe gemotiveerd worden om vreemde talen te leren en zal de Europese dimensie in het onderwijs gestimuleerd worden.

De Commissie verwacht dat de Europese Raad zich op zijn bijeenkomst te Sevilla achter dit plan voor internet-samenwerkingsverbanden zal scharen. Voor de verwezenlijking van het plan zullen de lokale, regionale en nationale autoriteiten en de instellingen van de Gemeenschap, overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel en vanuit het streven naar een goede onderlinge aansluiting van de inspanningen, actief moeten worden. De inbreng van de nationale, regionale en lokale autoriteiten is nodig voor de in het leven te roepen voorzieningen en de uitrusting van de onderwijsinstellingen met de noodzakelijke apparatuur, voor de opleiding van de leerkrachten, voor de financiering van de exploitatiekosten van het samenwerkingsverband en voor de oprichting van nationale of regionale inlichtingencentra voor de internet-samenwerkingsverbanden. Op het niveau van de Gemeenschap zal een ondersteunend raamwerk tot stand worden gebracht en in dit verband:

- zal ervoor gezorgd worden dat de onderwijs- en scholingsprogramma's van de Gemeenschap een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van nieuwe methodes, nieuwe inhoud en nieuwe manieren van werken die voor de ontwikkeling van netwerken en virtuele mobiliteit noodzakelijk zijn,
- zal een programma voor *e-Learning* worden aangenomen, dat de Commissie overeenkomstig het verzoek van het Europees Parlement en de Europese Raad in de tweede helft van 2002 zal voorleggen.

Voor de financiering van het plan zal de Europese Unie gebruik maken van de bestaande mogelijkheden binnen de onderwijs- en scholingsprogramma's. Dit punt zal bij de voorbereidingen voor het komende meerjarenprogramma voor *e-learning* nader worden bekeken.

Het programma voor *e-Learning* zal ten dele gewijd worden aan de bevordering en verdere ontwikkeling van internet-samenwerkingsverbanden. Het zal daarbij met name om op te zetten contactcenters, begeleiding, initiatieven ter stimulering en demonstratie van internet-samenwerkingsverbanden op Europese schaal, en om de uitwisseling van "good practices" met name op opleidingsgebied gaan. Om ervoor te zorgen dat de operatie internet-

samenwerkingsverbanden een succes wordt, zullen in de voorbereidingsfase voorbereidende en verkennende werkzaamheden worden verricht.